

ชีวิตนอกกรีต : เสียงของผู้หญิงใช้ ยาเสพติดชนิดฉีด

ณัฏฐรา หริตวร

ปัญหาของผู้หญิงใช้ยาเสพติดคืออะไร?

- ◎ ผู้หญิงที่ใช้ยาเสพติดชนิดฉีดเป็นกลุ่มเสี่ยงของการติดเชื้อเอชไอวีมากที่สุด ทั้งนี้ เพราะการใช้เข็มและอุปกรณ์ฉีดยาที่ปนเปื้อนเชื้อ และการมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชายใช้ยาโดยปราศจากการป้องกัน
- ◎ การถูกตีตราว่าเป็น “คนติดยา” จึงเป็นปัญหาหลักที่ผู้ใช้ยาเสพติดต้องเผชิญ นอกเหนือจากปัญหาผลกระทบทางร่างกาย
- ◎ โครงสร้างทางสังคมของผู้หญิงใช้ยากลายมาเป็นกำแพงปิดกั้นระหว่างโลกของยาเสพติดกับโลกความเป็นจริงตามสังคมจารีตนิยม

วัตถุประสงค์

- ◎ ศึกษาประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงใช้ยาเสพติดชนิดฉีด
- ◎ ศึกษาในเรื่องความเชื่อมโยงกันระหว่างยาเสพติด เพศวิถี และเพศสภาพยังคงไม่ได้มีการพัฒนา ถึงแม้ว่าข้อมูลในเรื่องมุมมองของผู้หญิงใช้ยาต่อความเสี่ยงจะเป็น

แนวคิดทฤษฎี

ระเบียบวิธีวิจัยและการรวบรวมข้อมูล

- ◎ การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับองค์กรของชุมชนผู้ช้ยา ประกอบด้วย ผู้หญิงช้ยา 5 คน ในฐานะผู้ให้ข้อมูลหลักซึ่งรับผิดชอบในการประสานงานกับเพื่อนผู้หญิงที่ใช้ยาตลอดการเก็บข้อมูลและยังทำหน้าที่ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล
- ◎ การสังเกตการณ์เชิงมานุษยวิทยาและการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลในเชิงมานุษยวิทยาเป็น ข้อมูลในเชิงบรรยายอย่างละเอียดเพื่อที่จะเข้าใจบริบทวัฒนธรรมและประสบการณ์ชีวิตของผู้หญิงช้ยา การสัมภาษณ์ใช้เวลาระหว่าง 30 ถึง 60 นาที ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้ บันทึกเทปและนำมาถอดเทปในภายหลัง ข้อมูลเหล่านี้ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ประเด็นหลักคือการวิเคราะห์เนื้อหา เพื่อนผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 5 คนได้นัดหมายการสัมภาษณ์ให้ผู้วิจัยกับเพื่อนผู้หญิงอีก 30 คน เรื่องราวในหนังสือเล่มนี้สะท้อนถึงชีวิตและประสบการณ์ของผู้หญิงช้ยาจำนวน 35 คน ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดในเล่มนี้เป็นนามสมมุติ

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

- ผู้หญิงที่มาให้สัมภาษณ์อยู่ระหว่างช่วงอายุ 20-47 ปี ผู้หญิง 26 คนนับถือศาสนาพุทธ ในขณะที่คนที่เหลือเป็นคนมุสลิม ผู้หญิงใช้ยา 14 คน จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา 18 คนจบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และที่เหลือจบการศึกษาระดับอนุปริญญา ผู้หญิงใช้ยา 5 คนทำงานอยู่กับกลุ่มเอ็นจีโอประเทศไทย อีก 5 คน ประกอบอาชีพค้าขาย ส่วนที่เหลืออยู่ในสภาวะว่างงาน ผู้หญิงใช้ยา 25 คนมีแฟนเป็นคนใช้ยาเสพติดเหมือนกันในขณะที่คนที่เหลือมีแฟนไม่ใช้ยาเสพติด ผู้หญิง 26 คนอาศัยอยู่กับญาติเช่นพ่อแม่ของตัวเอง หรือพ่อแม่สามีในขณะที่คนเหลือแยกออกมาอาศัยอยู่เอง ในจำนวนผู้หญิงที่ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดมีผู้หญิง 20 คนที่เป็นแม่ ผู้หญิงส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ย 3,000-6,000 บาท (100-150 เหรียญสหรัฐ) ต่อเดือน ผู้หญิงส่วนใหญ่ใช้ประกันสุขภาพของรัฐในขณะที่ผู้หญิง 5 คนที่ทำงานกับกลุ่มเอ็นจีโอมีประกันสังคม ทั้งนี้ผู้หญิงใช้ยาจำนวน 20 คน มีผลเลือดเอชไอวีเป็นบวก

การตีตรา

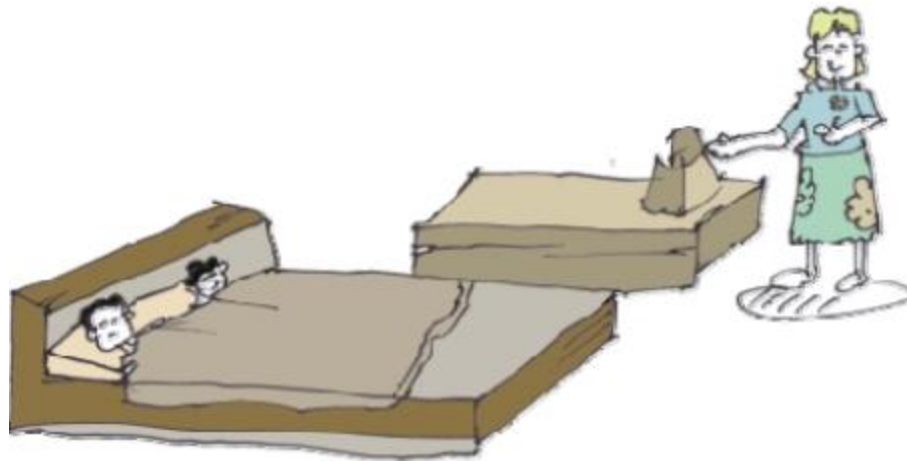
- ◎ ผู้หญิงใช้ยาในสังคมไทยมีภาพลักษณ์ที่ไม่ดีติดตัว เป็นภาพของคน “เลว” หรือ “ผิดปกติ” และไม่ใช้ภาพตามความคาดหวังในแบบจารีตนิยมของกุลสตรีไทย

“แม่บอกเขาบอกว่ากูเกลียดสิ่งไหน กูก็ได้สิ่งนั้น เขาบอกว่าให้หนู ไปขายตัวไปเป็นโสเภณีเขายังรับได้ แต่มาติดยานี้เขารับไม่ได้ เขาบอกว่าถ้าหนูไปขายตัวนะ เขาจะไม่พูดอะไรซักคำ แต่ถ้ามาติดยาเขารับ ไม่ได้ คือเขาพูดนี้แบบว่าแสดงว่าเขารับไม่ได้จริงๆ คือถ้าหนูยังใช้ยาอยู่ แล้วเขารับไม่ได้ แล้วหนูจะกลับไปอยู่เขาก็ดี เพราะฉะนั้นไม่กลับ ดีกว่า”

(ทิพ, 29)

◎ ปฏิกริยาของคนในครอบครัวมีผลกระทบต่อความรู้สึกของผู้หญิงใช้ยา เพื่อนผู้หญิงใช้ยาบอกกับเราว่าพวกเขา รู้สึกไม่ได้รับการต้อนรับและไม่ได้รับการยอมรับจากสมาชิกในครอบครัวเลย ตั้งแต่เริ่มใช้ยาภาพลักษณ์ “ลูกสาวที่ดี” ของครอบครัวถูกแทนที่ด้วยภาพของคนใช้ยาอย่างที่เคยได้พบเห็นจากสื่อ

- “พี่เคยมีงานดีๆ ทำ เคยทำงานในโรงแรม แม่ของพี่เคยภูมิใจในตัวพี่มาก นั่นอาจจะเป็นสาเหตุให้แม่ยอมรับความจริงไม่ได้ว่าพี่ใช้ยาเสพติด ติดเฮโรอีน ทุกสิ่งทุกอย่างพังทลายลงเมื่อทุกคนรู้ว่าพี่ใช้ยา พวกเขาจ้องจับผิดพี่เหมือนกับว่าพี่จะบโมยอะไรสักอย่างในบ้านเขาบรรยากาศแบบนี้ทำให้พี่อึดอัด จนสุดท้ายพี่ก็ออกมาจากบ้านไปอยู่กับเพื่อนไปมีชีวิตของตัวเอง” (เอ, อายุ 45 ปี)

ความอดทน: ความรุนแรง

- ◎ ธรรมชาติของสังคมยาเสพติดมีผลกระทบต่อชีวิตของผู้หญิงใช้ ยาชนิดฉีด ความรุนแรง ความไม่มั่นคงทางการเงิน ความสับสนในการ ใช้ชีวิต ความเสี่ยงต่อการถูกจำคุกและการ หารูจาจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ การถูกกดขี่และการทำให้ئابอายจากผู้ขายยา
- ◎ “หญิงเคยทำงานกลางคืนแต่ตอนนี้ไม่เหมือนเมื่อก่อน ตอนนี้ การแข่งขันในธุรกิจ เยอะมาก ลูกค้ายกจะเลือกเด็กผู้หญิงที่สาวสวย กลุ่มผู้หญิงที่ใช้ยาบ้านั้นแหละ” (หญิง, อายุ 30 ปี)
- ◎ “แน่นอน การข่มขืนเป็นเหตุการณ์ที่พบได้ในสังคมยาเสพติด คิดภาพดูสิถ้าคุณเกิด อาการเสียน กำลังเดินอยู่ในคลองเตย พยายามหาขาโดยไม่รู้จักใครสักคน แล้วคุณ จะทำยังไง ถ้ามีคนมาบอกกับคุณว่า ‘น้องสาว พี่ให้ยาเธอก็ได้นะแต่เธอจะต้องนอน กับพี่ก่อน’ คุณจะปฏิเสธไหม แล้วถ้าพวกมันนอนกับคุณแล้วไม่ให้อะไรคุณเลย ไม่ ว่าจะเป็นยาหรือเงิน คุณก็ไม่สามารถทำอะไรได้ มันเป็นแค่เรื่องที่ต้องเสี่ยง” (ผู้ชาย, อายุ 27 ปี)

ภาวะความเป็นแม่

- ◎ ผู้หญิงที่เข้าไข่ไม่ได้สงสัยเลยว่าการที่ประจำเดือนไม่มานั้นเนื่องมาจากการตั้งครรภ์ ก่อนที่พวกเขาจะเริ่มสงสัยว่าตนเองท้องเพื่อนผู้หญิงเข้าไข่ไม่สามารถบอกถึงสัญญาณอื่นๆ ของการตั้งครรภ์ได้เพราะประจำเดือนของพวกเขาไม่ปกติเมื่อเข้าไข่ การตั้งครรภ์ของพวกเขาจะเป็นการท้องด้วยความไม่พร้อม
  - “ตั้งแต่หนูเข้าไข่ ประจำเดือนของหนูก็ไม่มา ที่แรกหนูคิดว่าเป็นเพราะหนูเริ่มอ้วน แต่แฟนหนูบอกว่าให้ไปหาหมอ หนูตกใจมากตอนที่หมอบอกว่าหนูท้องได้เจ็ดเดือนแล้ว” (ทิพ, อายุ 29 ปี)
  - “เจ๊ียบไม่รู้ว่าจะบีบตั้งท้องจนเมื่อตอนไปตรวจหาเชื้อเอชไอวีหรือเชื้อเอดส์ครั้งแรก (ผลการตรวจเป็นบวก) ทุกคนบอกให้เจ๊ียบทำแท้งเพราะเจ๊ียบพิการ (เดินไม่ได้) ติดเชื้อเอชไอวี แล้วยังติดยาอีก พวกเขาคิดว่าแล้วเจ๊ียบจะเลี้ยงลูกได้อย่างไรแฟนก็อยู่ในคุก แต่ในที่สุดเจ๊ียบก็ตัดสินใจเก็บเด็กไว้” (เจ๊ียบ, อายุ 23 ปี)

◎ โครงสร้างครอบครัวไทยตั้งอยู่บนพื้นฐานของครอบครัวขยายโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชนบท
ในกรุงเทพฯ เพื่อนผู้หญิงทุกคนอาศัย

“ตอนลูกสาวของเจี๊ยะบอายุได้สองขวบ เจี๊ยะบขอให้ญาติแฟนเจี๊ยะบ รับลูกไปเลี้ยง มัน
น่าจะดีสำหรับลูกของเจี๊ยะบที่ถูกลงไปอยู่ไกลๆ เพราะเชื้อเอชไอวีและภาวะทางเศรษฐกิจ
หลังจากนั้นมาเจี๊ยะบก็ไม่ เคยเจอลูกอีกเลย” (เจี๊ยะบ, อายุ 23 ปี)

“ที่บ้านแฟนพี่เขาเป็นคนเลี้ยงลูกชายพี่ พี่แทบจะไม่เคยไปเยี่ยมพวกเขาเลยเพราะบ้าน
แฟนพี่ไม่ยอมให้พี่ไปที่นั่น พวกเขากลัวว่าสภาพติดยาของพี่จะส่งไปถึงลูกชาย” (เล็ก,
อายุ 35 ปี)

◎ แม่ที่เข้าใจลูกมองว่าเห็นแก่ตัวและไม่ใส่ใจลูก ทำอะไรตามความพอใจของตัวเองโดยละเลยลูกๆ บางครอบครัวใช้ความรู้สึกของความเป็นแม่เป็นบทลงโทษผู้หึงงันใช้ยา

- น้องสาวหึงงันรับลูกสาวหึงงันไปเลี้ยงตั้งแต่แก้งเล็กๆ ครอบครัวของหึงงันคิดว่าหึงงันไม่สามารถเลี้ยงลูกเองได้และไม่สมควรเป็นแม่เพราะหึงงันใช้ยา น้องสาวหึงงันบอกลูกหึงงันเรียกหึงงันว่าป้าแต่เรียกน้องสาวหึงงันว่า “แม่” แต่บางครั้งแกก็เรียกหึงงันว่า “แม่” ถ้าหนูทำตัวดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อหึงงันเล็กใช้ยา หึงงันมีความสุขมากเมื่อหึงงันได้ยินแกเรียกหึงงันว่า “แม่” แม้ว่าหนูจะไม่ได้เลี้ยงดูแกมาเลยก็ตาม” (หึงงัน, 30)

◎ แม้ว่าผู้หญิงส่วนใหญ่จะอธิบายถึงสิทธิในการเลี้ยงดูลูกที่เปลี่ยนไปในสภาพสังคมปัจจุบัน แต่พวกเขาก็ตั้งใจว่าจะเก็บลูกของตนเองไว้ให้ห่างไกลจากการใช้ยาเสพติด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กๆ โตขึ้นและไม่ให้ลูกของตนได้เห็นภาพของคนใช้ยา แต่อย่างไรก็ตามเด็กๆ กลับสามารถรับรู้ถึงพฤติกรรมที่ผิดปกตินี้ได้ด้วยตัวเอง

- “เมื่อลูกชายของยู้ยเห็นยู้ยฉีดเฮโรอีนในห้องน้ำ เขาถามว่ายู้ยทำอะไรและทำไมต้องทำให้ตัวเองเจ็บด้วย ยู้ยโกหกเขาว่ายู้ยไม่สบายและหมอสั่งให้ยู้ยฉีดยา” (ยู้ย, อายุ 31 ปี)
- “เมื่อไรก็ตามที่ลูกสาวหนูเห็นหนูถือถุงกระดาษสีน้ำตาล แกร็บวิ่งมาเตรียมแก้ว ช้อน และอื่นๆ อีกมากมายให้หนู แกเตรียมอุปกรณ์สำหรับการฉีดยาเป็นแม้ว่าแกจะอายุแค่สามขวบ” (มุก, อายุ 26 ปี)
- “พี่ไม่ต้องการให้เขาอยู่กับพี่เพราะเขาจะโตขึ้นและได้ชื้อว่าอยู่กับคนขี้ยา นั่นเป็นเหตุผลให้พี่ส่งเขาไปอยู่กับสามีเก่าที่เลิกยาแล้ว” (นุ้ย, อายุ 28 ปี)

เอชไอวีและยาเสพติด

- ◎ การใช้ถุงยางอนามัยในสังคมยาเสพติดไม่ใช่สิ่งที่สามารถใช้ได้ในชีวิตจริง เนื่องจากในประเทศไทยมีค่านิยมการดัดแปลงอวัยวะเพศชาย เช่น การฝังมุก (การใส่มุกเข้าไปในอวัยวะเพศชาย) การดัดแปลงอวัยวะเพศเป็นต้น ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติที่นิยมกันอย่างแพร่หลายและมักทำกันในคุก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้ชายใช้ยา
  - “ตอนที่พี่เห็นขนาดอวัยวะเพศของเขาพี่แทบกรี๊ดแน่ะ มันแทบจะเป็นไปไม่ได้เลยที่จะใส่ไอนั้นเข้าไปในตัวพี่ได้ มันใหญ่มากเกินไปทั้งฝังมุก ผ่าเบนซ์ ทำตอนอยู่ในคุกนั้นแหละ แต่ถ้าพี่ไม่ยอมเขาก็จะตีพี่ พี่ไม่เคยรู้สึกมีความสุขกับการมีเช็กส์อีกเลย สำหรับพี่มันเป็นเรื่องที่ทรมานและเจ็บปวดมาก สำหรับพี่การใช้ยาเสพติดทำให้พี่มีความสุขมากกว่าการมีเช็กส์เสียอีก” (เอ, อายุ 45 ปี)

◎ ผู้หญิงส่วนมากยอมรับว่าไม่ค่อยได้ใช้ถุงยางกับแฟน การใช้ถุงยางอาจจะถูกเข้าใจว่าเป็นสัญญาณของความไม่ซื่อสัตย์หรือความสงสัยในตัวของผู้ของเธอ การไม่ใช้ถุงยางจึงหมายถึงความไว้วางใจถุงยางถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความห่างเหินระหว่างแฟน

■ “แฟนหนูไม่ยอมใช้ถุงยางทั้งๆที่เราทั้งคู่ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ภาคสนามที่ให้ความรู้เรื่องเอดส์ แม้ว่าเราจะรู้ว่ามันมีความเป็นไปได้ที่หนูจะรับเชื้อตัวยามาจากแฟนเพราะเราทั้งคู่ทานยาต้าน แต่แฟนหนูก็ยังไม่ยอมใช้ถุงยางเขาบอกว่าเราตกลงกันตั้งแต่แรกว่าจะไม่ใช้แล้ว”(กบ, อายุ 29 ปี)

■ “ผู้ชายส่วนใหญ่ไม่ชอบถุงยาง แต่ผู้หญิงส่วนใหญ่อยากใช้นะพี่ก็อยากใช้นะอยากจะใช้ถุงยางเมื่อเวลาเรามีเซ็กส์ แต่เขาก็ไม่ยอมใช้พี่ทำงานทุกวันในขณะที่เขาว่างงาน ช่วงระหว่างวันที่ไม่รู้ว่าเขาไปซื้อยาจากที่ไหนหรือบางที่อาจไปนอนกับผู้หญิงคนอื่นก็ได้ แต่พี่ก็ไม่สามารถบังคับเขาให้ใช้ถุงยางได้หรอก” (รัก, อายุ 34 ปี)

◎ การใช้ยาเสพติดมีบทบาทต่อการใช้ถุงยางเป็นอย่างมาก อีกทั้งการใช้เฮโรอีนทำให้พวกเขา รู้สึกว่าการมีเช็กส์ไม่สามารถสร้างความสุขได้อีกต่อไป แต่มันกลายเป็นหน้าที่ที่ต้องทำ

■ “หลังจากใช้ยาแล้ว หนูก็เปรมหลังจากนั้นหนูก็ลืมไปเลยว่าต้องใช้ถุงยาง” (เพชร, อายุ 28 ปี)

■ “หลังจากฉีดโดมิคุม หนูก็ไม่รู้เรื่องอะไรอีก มารู้ตัวว่ามีเช็กส์ก็เมื่อหนูเห็นถุงยางใช้แล้วในถังขยะ หนูก็ไม่ออกด้วยซ้ำว่ามีเช็กส์เมื่อคืน” (นา, อายุ 26 ปี)

■ “ที่จริงแล้วปกติพวกเราใช้ถุงยางกันตลอด แต่มีครั้งหนึ่งเรามีเช็กส์หลังจากที่เขาใช้ยา ผลต่อการใช้เช็กส์ เขารู้สึกเหมือนว่าเขาไม่เสร็จ เขาเลยถอดถุงยางออกทันที หนูคิดว่าหนูติดเชื้อเอดส์มาจากเขา ครั้งนั้นแหละ” (จิบ, อายุ 30 ปี)

สรุป

- ◎ ความเปราะบางของการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์
- ◎ ความรุนแรงในครอบครัว
- ◎ ทักษะคติของสังคมที่มีต่อผู้หญิงใช้ยา
- ◎ เจ้าหน้าที่ลงพื้นที่ที่ทำงานกับผู้หญิง
- ◎ การบริการให้คำปรึกษาและการดูแลที่เชื่อมโยงกับการบำบัดรักษา การป้องกัน การติดเชื้อจากแม่สู่ลูก และการจัดหายาต้านไวรัสเอดส์
- ◎ ทางเลือกของการป้องกัน เช่น ถุงยางอนามัยสำหรับผู้หญิง